

Oud Leiden Nieuws

KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

- Donderdag 15 oktober:** P.J. Bloklezing: George Maat over Boerhaave's graf in de Pieterskerk
- Zaterdag 2 november:** Diesviering HVOL met dieslezing door Onno Blom over Floris Verster en Albert Verwey
- Dinsdag 18 februari:** HVOL Lezing door Jan Hengstmengel over 400 jaar Maredijkbuurt
- Donderdag 19 maart:** Algemene Ledenvergadering en lezing door Jori Zijlmans over Lakenhal en lakenindustrie

Op 22 september vond er weer een Leidse Molendag plaats. Met financiële steun van HVOL maakte de Leidse fotograaf Frans Hoek een nieuwe reeks foto's van alle negen molens in Leiden, die hij in combinatie met beelden uit de HVOL Beeldbank verwerkte tot een fototentoonstelling die een uniek historisch beeld geeft van onze molens. De tentoonstelling is tot eind oktober te zien in Molen de Valk en daarna tijdens de Dies van HVOL op 2 november in de Hooglandse Kerk. Hierboven is een van zijn recente foto's van houtzaagmolen De Herder afgebeeld.

Oud Leiden Nieuws
jaargang 1 nr. 4
oktober 2013

AGENDA - DATA OM TE NOTEREN

Voor aankondiging Algemene Ledenvergadering Woensdag 19 maart 2014 om 19.30 uur in De Lakenhal

Om 20.00 uur gevolgd door een lezing door ons oud-bestuurslid Jori Zijlmans. Titel 'Leidse kwaliteit. 375 jaar Lakenhal', over het gebruik van de lakenhal en de textiel-nijverheid.

Dinsdag 15 oktober 2013

P.J. Bloklezing door George Maat. Titel 'Boerhaave en zijn tijdgenoten, en de betekenis van hun lichaamslengte'. Organisatie: Universiteit Leiden, Leidsch Dagblad en Historische Vereniging Oud Leiden. Plaats: Klein auditorium Academiegebouw, Rapenburg. Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 19 oktober 2013

HVOL-excursie: 'Haarlem op een bordje'.

Tot en met zondag 27 oktober 2013

Tentoonstelling 'Vindingrijk' gewijd aan de uitvindingen van vader en zoon Huygens. Plaats: Museum Boerhaave, Lange St. Agnietenstraat 10.

Donderdag 31 oktober 2013

Openbare bijeenkomst over het collectieplan van Museum De Lakenhal en het meerjarige project Restauratie & Uitbreiding van de monumentale Laecken-Halle. Plaats: Museum De Lakenhal, Oude Singel 28. Aanvang 14.30 uur. Zie ook elders in dit blad.

Zaterdag 2 november

Diesviering van de Historische Vereniging Oud Leiden met o.a. dieslezing door Onno Blom en presentatie Leids Jaarboekje 2013, met aansluitend historische begrafenisstoet naar de 200-jarige begraafplaats Groenesteeg. Plaats: Hooglandse Kerk, ingang Nieuwstraat. Aanvang: 11.00 uur, kerk open 10.30 uur. Meer details elders in dit blad.

Tot en met zondag 24 november 2013

Tentoonstelling over pillen en poeders door de eeuwen heen. Plaats: Museum Boerhaave, Lange St. Agnietenstraat 10.

Tot en met zondag 5 januari 2014

Tentoonstelling 'Utopia 1900-1940'. Visies op een Nieuwe wereld door het Expressionisme en het Constructivisme. Plaats: Museum De Lakenhal, Oude Singel 28. Zie ook elders in dit blad.

Dinsdag 18 februari 2014

Lezing over 400 jaar Maredijkbuurt door Jan Hengstmengel. Plaats: Theaterzaal van het Leidse Volkshuis. Zaal open 19.30 uur. Zie ook elders in dit blad.

Tot en met zondag 9 maart 2014

Tentoonstelling 'Verlangen naar Mekka. De reis van de pelgrim'. Expositie over de hadji, de bedevaart naar Mekka met miljoenen deelnemers. Plaats: Rijksmuseum Volkenkunde, Steenstraat 1. Zie ook elders in dit blad.

Tot en met zondag 23 maart 2014

Tentoonstelling 'Petra. Wonder in de woestijn'. Met 150 schatten van het uit de rotsen gehouwen cultuurwonder in Jordanië. Plaats: Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28. Zie ook elders in dit blad.

Let op: toegang tot lezingen georganiseerd door HVOL alleen op vertoon van ledenpas. Niet leden betalen 5 euro.

COLOFON

Postadres:

Secretaris HVOL, Postbus 917,
2300 AX Leiden, tel 071-3012660
e-mail: secretaris@oudleiden.nl

ING bankrekeningnummer voor contributies en
schenkingen: 175228 t.n.v. Vereniging Oud Leiden
ING bankrekeningnummer voor excursies:
5901264 eveneens t.n.v. Vereniging Oud Leiden
Website: www.oudleiden.nl
Website beeldbank: <http://beeldbank.oudleiden.nl>

Bestuur HVOL:

Hans Blom, voorzitter, voorzitter@oudleiden.nl
Miep Smitsloo, secretaris@oudleiden.nl
Victor Wijnands, penningmeester@oudleiden.nl
Loes Edzes-Eijsackers, lezingen@oudleiden.nl
Charles van Reij, dirkvaneck@oudleiden.nl
Gerard Kramer, historischkarakter@oudleiden.nl
Rens Heruer, promotie@oudleiden.nl
Paul Birker, kwartaalblad@oudleiden.nl

Overige contactpersonen:

Debbie van Steenpaal, website@oudleiden.nl
Jeroen Bruin, webmaster@oudleiden.nl
Rob Smit, excursiecommissie@oudleiden.nl
Hans van Ulden, beeldbank@oudleiden.nl
Lenie Witkam, jaarboekje@oudleiden.nl
Redactie Kwartaalblad: Paul Birker, Bram van Leeuwen
E-mail redactie: kwartaalblad@oudleiden.nl
Kamer van Koophandel nummer 40445843
ANBI nummer 8043119112
International Standard Serial Number:
ISSN 2214-353X
Opmaak en druk: Drukkerij Sparta, Leiden

Feest

De komende dies – onze 111de verjaardag, een mooi getal! – belooft weer een mooi feest te worden. In betrekkelijk korte tijd is het programma tot traditie geworden: opening met het onvolprezen Leidse volkslied (begeleid door het orgel, uit volle borst meegezongen), de dieslezing (hoofdbestanddeel van de bijeenkomst) met discussie, aanbieding van het Jaarboekje aan de burgemeester, soms een stimulerende extra activiteit en vervolgens een geanimeerde receptie, waarbij het Jaarboekje door de leden kan worden opgehaald. De belangstelling is geleidelijk aan gegroeid tot vorig jaar zelfs zo'n 400 mensen. Een getal om trots op te zijn! Ook een getal dat stimuleert op deze weg voort te gaan. Komt dus allen. Laten we een record breken en minstens de 500 personen halen! Ik verzeker U: het is de moeite waard.

Dit jaar staat de dies mede in het teken van de 'viering' van 200 jaar Begraafplaats Groenesteeg, juweel in onze stad. Het is weliswaar niet meer mogelijk zich daar te laten begraven – vele stadgenoten betreuren dat ten zeerste! – maar de Stichting Begraafplaats Groenesteeg bewaakt deze bijzondere plek zorgvuldig. Het 200-jarig bestaan heeft al de nodige aandacht gevraagd dit jaar (mooi boek, boeiende voorstelling op de begraafplaats). Maar de grootse afsluiting daarvan, een traditionele begrafenisstoet door de stad, zal aansluitend aan onze dies en vertrekkend vanaf onze receptie geschieden. Wij zijn zeer verheugd over deze samenwerking. Ook de dieslezing zal mede in dit teken staan. Onno Blom zal spreken

over de vriendschap tussen Floris Verster, die op deze begraafplaats zijn graf heeft, en Albert Verwey. Ik ben er zeker van dat wij over deze beroemde stad- en streekgenoten een heel boeiend verhaal te horen krijgen.

Daarnaast zal er tijdens de receptie nog allerlei andere levendigheid zijn. Zo zal onder auspiciën van onze Beeldbank weer een kalender te koop zijn (de vorige was een succes) en een fotoboek over Leiden in de jaren zestig. Er zullen fraaie foto's van de negen Leidse molens te zien zijn, gemaakt met onze steun voor de molendag van 22 september. Ook dat is Leids erfgoed. Al deze levendigheid na afloop van de bijeenkomst wil het bestuur de komende jaren nog laten groeien. Wij zetten in op wat een Dag van de Leidse Geschiedenis genoemd zou kunnen worden, waarbij de 'omstreken', die van oudsher bij de Historische Vereniging Oud Leiden horen, wat ons betreft niet zouden moeten ontbreken. Dat kan alleen met uw hulp. Wij roepen u dan ook op niet alleen om te komen 2 november, maar ook om actief te blijven op welke wijze dan ook om dit soort bijzondere beleving van het Leidse erfgoed tot in lengte van dagen mogelijk te maken.

Hans Blom
Voorzitter HVOL

Van huis tot huis

Over de vriendschap tussen Albert Verwey en Floris Verster

Dieslezing 2013 door Onno Blom. Zaterdag 2 november 2013 in de Hooglandse Kerk (zie ook pagina 6).

In 1888 vond de ontmoeting plaats tussen twee van de meest begaafde jonge kunstenaars van dat moment: de dichter Albert Verwey en de schilder Floris Verster. De Tachtiger en de schilder van de schitterende stillevens. Tussen de twee heren zou een diepe vriendschap ontstaan, die hen ieder op eigen wijze vormde en inspireerde - en waarvan de sporen nog altijd in hun schilderijen en gedichten te vinden zijn. Verwey schreef over een fonkelend schilderij van zijn vriend:

*Zal één begrijpen
Dat iemand hier zijn leed en vaste kracht,
Zijn liefde en al zijn levens-zekerheid
Heeft neergeleid?*

Albert Verwey betrok in 1890 samen met zijn vrouw, Kitty van Vloten, een mooi huis op het duin in Noordwijk aan Zee. En Floris Verster ging met zijn vrouw, Jenny Kammerlingh Onnes, in 1892 op Groenord wonen, een

prachtig buiten aan de Haarlemmertrekvaart. Geregeld kwamen zij bij elkaar op bezoek en onderhielden contact per post. Verster ondertekende zijn brieven aan Verwey vaak met: 'Vriendelijke groeten van huis tot huis'.

Het is wrang te beseffen dat beide huizen, die zij met liefde bewoonden, die zij in hun werk meermalen vereeuwigen en die hun hoogst persoonlijke leefwereld weerspiegelden, niet meer bestaan. Beide zijn ten prooi gevallen aan de zogenaamde vooruitgang. De dreigende afbraak en de gemeentelijke onteigening van Groenord in 1926 zou zelfs de tragische dood van Verster inluiden. Op 22 januari 1927 schreef Verwey, geheel verslagen door het nieuws, aan zijn biograaf: 'Ja, Leiden is nu leeg voor me.'

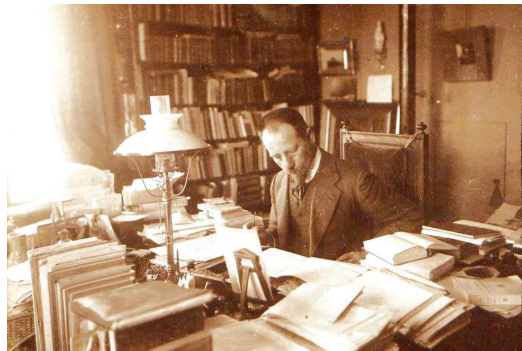

Floris Verster; Zelfportret

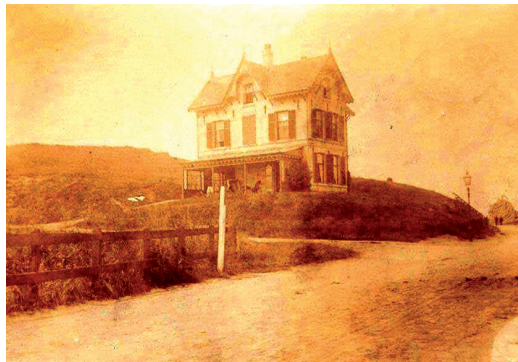
Floris Verster; Bloemen en Blaren

In het essay *Van huis tot huis* van Onno Blom herrijzen Villa Nova en Groenoord uit de as en komen hun beide bewoners weer even tot leven. Het

Albert Verwey in zijn studeerkamer

is een ontroerend monument voor de bijzondere vriendschap tussen twee kunstenaars, een schilder en een dichter, die zelfs de dood niet kon doven.

Villa Nova, Noordwijk

Huize Groenoord

Onno Blom (1969) is schrijver, dichter, letterkundige, criticus en biograaf. Hij schreef verschillende boeken over Leiden: *Bloem der steden* (2009), over Leidse schrijvers, en *Stad van verf* (2010) over de levens en werken van Leidse schilders van de Middeleeuwen tot nu. Samen met Ilja Leonard Pfeijffer publiceerde hij de bloemlezing *Oude en nieuwe Leidsche* (2009). Onlangs presenteerde hij, samen met de schilder Casper Faassen en de cabaretier Jochem Myjer, een *Ode aan Leiden* en schreef daarvoor het sonnet *Vogelvlucht*. Momenteel werkt hij aan de biografie van Jan Wolkers, die in 2015 het licht moet zien.

Floris Verster; Tak Appelbloesem

Programma 111de dies van de Historische Vereniging Oud Leiden

Zaterdag 2 november 2013 in de Hooglandse Kerk

- 10.30 uur: Kerk open
11.00 uur: Opening met het zingen van het Leids Volkslied
11.05 uur: Ledenvergadering ter benoeming van een lid van verdienste (voor de agenda zie elders in dit blad)
11.15 uur: Diesrede door Onno Blom, getiteld: 'Van huis tot huis. De vriendschap tussen Albert Verwey en Floris Verster', gevolgd door een discussie
12.15 uur: Presentatie Leids Jaarboekje 2013
12.30 uur: Sluiting

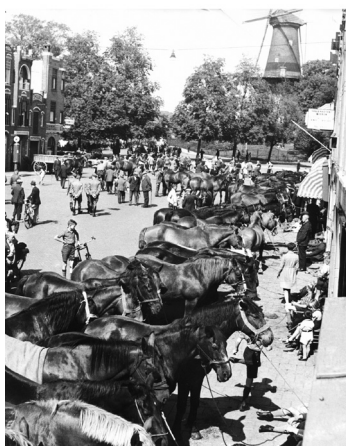
Na afloop van de receptie met gelegenheid tot het ophalen van het Leids Jaarboekje 2013 (op vertoon van de ledenpas) verkoop van de historische kalender en boeken van uitgeverij Ginkgo.

13.30 uur: Vertrek historische begrafenisstoet (voor de leden die zich daarbij willen aansluiten) door de stad naar Begraafplaats Groenesteeg. Zie ook pagina 7 en 8.

Ook dit jaar verschijnt weer een kalender voor het komende jaar, samengesteld met foto's van de HVOL Beeldbank. Het thema van de kalender voor 2014 is Leidse markten.

De kalender zal voor leden op de dies te koop zijn voor 5,00 Euro en daarna in de boekhandel voor 6,50 Euro. Evenals vorig jaar wordt de uitgave verzorgd door drukkerij Nautilus.

LEIDEN-KALENDER 2014

Uitgave van de Historische Vereniging Oud Leiden

Algemene ledenvergadering 2 november

Het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden belegt op 2 november 2013 kort na de opening van de diesbijeenkomst in de Hooglandse Kerk (aanvang 11.00 uur) een ledenvergadering met slechts één agendapunt: benoeming van een lid van verdienste. De benoeming dient volgens artikel 3.5 van de statuten te geschieden door de ledenvergadering, op voordracht van het bestuur. Omdat het bestuur begrijpelijkerwijze de voordracht tot de diesbijeenkomst vertrouwelijk wil houden (en zo mogelijk voor de betrokkene als een verrassing wil laten komen), zal de voordracht met redengeving ter vergadering bekend worden gemaakt. Het bestuur heeft er het volste vertrouwen in dat de vergadering zal instemmen met het voorstel.

De agenda van deze ledenvergadering is daarom eenvoudig:

- Opening
- Voorstel tot benoeming van een lid van verdienste
- Sluiting

Begraafplaats Groenesteeg herdenkt 200-jarig bestaan met ‘herbegrafenis’ van ‘de redder van Leiden’

Begrafenisstoet op 2 november (13.30 – 14.30 uur)

Op zaterdag 2 november herdenkt begraafplaats Groenesteeg het tweede eeuwfeest met een authentieke ‘herbegrafenis’ uit 1846. En wel die van één van de meest gefortuneerde Leidenaars (‘rijke stinkers’) uit de geschiedenis van de stad: weldoener Diederik van Leyden Gael, die met zijn geld de stad van de ondergang heeft gered.

Aansluitend op de dies van de HVOL, die gevierd wordt met o.a. een lezing over Floris Verster, ook begraven op Groenesteeg, vertrekt de stoet om 13.30 uur vanaf de Hooglandse kerk. De kist ligt in een koets, die wordt getrokken door vier paarden.

De route gaat door het centrum van de stad: Hooglandse Kerk, Nieuwstraat, Hooigracht, Levendaal, Steenschuur, Langebrug, Papegracht,

Breestraat, Korevaarstraat, Levendaal, Rijnstraat, Nieuwe Rijn, Kaarsenmakersstraat, Groenesteeg.

Vele bekende Leidenaren

Vele bekende Leidenaren lopen in de stoet mee. Bijvoorbeeld Jochem Myjer, in de rol van huilebalk. Burgervader Henri Lenferink kleedt zich in een burgemeesterspak uit de 19de eeuw. Carel Stolker, rector magnificus van de universiteit, en Ferry Breedveld, voorzitter van de Raad van Bestuur van het LUMC, zijn eveneens van de partij. Natuurlijk loopt Har Meijer, voorzitter van de Stichting Groenesteeg, ook mee, in de rol van aanspreker. De grafrede zal omstreeks 14.30 uur op de begraafplaats worden uitgesproken door de medisch historicus Harm Beukers, die ds. Jean Baptiste Moquette vertolkt.

Diederik van Leyden Gael

Diederik van Leyden Gael werd op 29 augustus 1775 geboren als zoon van de Leidse burgemeester Johan Gael en van Françoise Johanna van Leyden, gravin. Ter ere van zijn oom en peetvader kreeg hij als ‘voornaam’ Diederik van Leyden.

Op 19 maart 1787 werd hij ingeschreven bij de Latijnse school en al op 13-jarige leeftijd ook aan de Universiteit Leiden. Hij maakte zijn studie niet af, want zijn belangstelling ging uit naar bestuurlijke functies. Diederik was vele jaren lid van de gemeenteraad van Leiden en is ook wethouder geweest. Daarnaast was hij lid van Provinciale Staten, van de Staten-Generaal en van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Diederik was bovendien actief in de armenzorg

Op 24 februari 1819 trouwde hij met Johanna van

Portret Johanna van der Hoop

Begraafplaats Groenesteeg (foto: Carolina D'Andrea)

foto inzet: Koets met vierspan

der Hoop, dochter van Adriaan Salomon van der Hoop, bewindhebber der Oostindische Compagnie. Diederik en Johanna waren zeer vermogend en woonden in het kapitale pand Breestraat 125, waar later restaurant *Het Gulden Vlies* was gevestigd en waar nu de reisorganisatie *Djoser* gehuisvest is. Johanna was tussen 1819 en 1843 regentes van het Leids Weeshuis en eigenares van het landgoed Abtspoel in Oegstgeest.

Vijf jaar nadat hij benoemd was tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw overleed Diederik van Leyden Gael op 24 september 1846, nog steeds 'stinkend rijk'. Hij werd begraven op Groenesteeg in keldergraf 30, vak A.

Redder van de stad

Na het overlijden van gemeentesecretaris Pierre Antoine du Pui in 1838, kwam aan het licht dat die over een lange periode honderdvijftigduizend gulden verduisterd had, ongeveer de helft van de

gemeentebegroting. De schade en schande voor de stad was enorm. Gelukkig werd de stad gered door een anonieme gift van honderdduizend gulden. Deze gift werd aanvankelijk toegeschreven aan koning Willem I, maar bleek achteraf afkomstig te zijn van Diederik van Leyden Gael.

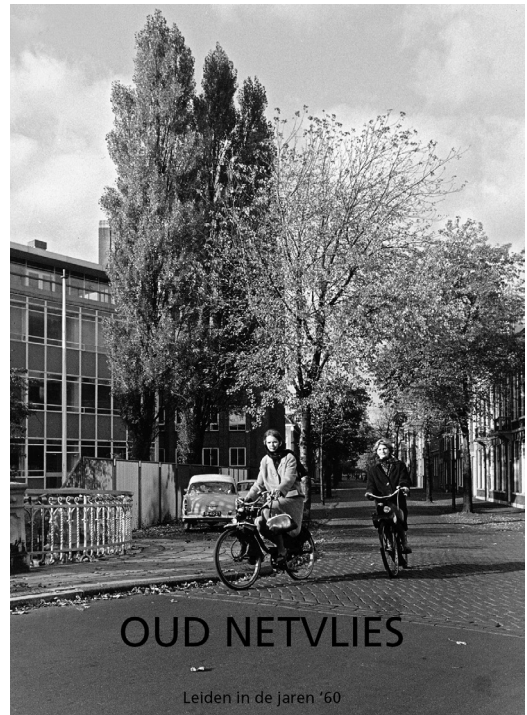
Graf Diederik van Leyden Gael

‘Oud netvlies’

Boek met foto's uit de jaren zestig.

Eind 2010 kreeg de beeldbank een mailtje van Gerrit Wolters en Rob Bouwman of wij geïnteresseerd waren in oude foto's van de stad Leiden. Zwart/wit foto's gemaakt door drie aankomende studenten in het begin van de jaren zestig. De makers van deze foto's, Maret, Rob en Gerrit, waren overvallen door de schoonheid en de sfeer van de stad en wilden dit beeld voor de toekomst vastleggen. Zij gebruikten analoge zwart/wit fotorolletjes die haarscherpe negatieven opleverden. Foto's die met gevoel voor kwaliteit zelf werden afgedrukt in een donkere kamer van een studentenhuus ergens in Leiden. Na het voltooiën van een eerste fotoboek werden de negatief-bladen zorgvuldig opgeborgen. Echter na 40 jaar viel het eerste fotoboek lichtelijk uit elkaar en het drietal begon zich zorgen te maken over de duurzaamheid van het opgeslagen negatief-materiaal. De hele collectie werd dan ook in 2006 door Gerrit Wolters gedigitaliseerd. De vriendschap tussen inmiddels het getrouwde stel Rob en Maret en Gerrit leidde kort daarop tot het vervaardigen en in familiekring uitgedeelde fotoboek 'Oud Netvlies'. De beeldbank kreeg ook een exemplaar. Bij toeval kwam een vriendin van Maret in aanraking met het slechts in familiekring uitgegeven boek. Deze vriendin, die al 50 jaar in Leiden woont en verwoed verzamelaar van boeken over Leiden, stelde voor om de foto's ter beschikking te stellen van de Beeldbank van de HVOL en de mogelijkheden te onderzoeken het boek opnieuw maar dan professioneel uit te geven. De Beeldbank ging zich bemoeien met deze toch wel unieke verzameling. Wim Stol en Joop Heuzen startten twee jaar geleden de eerste onderhandelingen. Al snel bleek dat de drie alumni geen enkele moeite hadden met het vrijgeven van het gedigitaliseerde materiaal. Voor het maken

van een professioneel boek was echter geen geld. De Beeldbank realiseerde zich gaandeweg dat er wellicht een breder publiek zou kunnen zijn voor de unieke verzameling beelden uit de zestiger jaren en onderzocht in het voorjaar van 2013 de mogelijkheden om het boek met behulp van een uitgever en het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden uit te geven. Dit lukte en tijdens de dies op 2 november zal het boek 'Oud Netvlies' voor een speciale prijs aan de leden van de HVOL worden aangeboden. Direct daarna is het voor 15 euro te koop in de plaatselijke boekhandel.

Lezing over de geschiedenis van de Marewijkbuurt door Jan Hengstmengel

*Dinsdag 18 februari 2014, Theaterzaal in het Leidse Volkshuis
Zaal open om 19.30 uur.*

Zoals reeds vermeld in o.a. het Mededelingenblad van februari 2013 en Oud Leiden Nieuws van mei 2013 vierde de Marewijkbuurt in 2013 zijn 400-jarig bestaan. Jan Hengstmengel, de auteur van het boek 'Gelegen buyten de Maren-Poort – Geschiedenis van de Marewijkbuurt', is bereid gevonden op 18 februari 2014 voor HVOL een lezing te houden over de geschiedenis van de Marewijkbuurt.

Met zijn 400-jarige historie is de Marewijkbuurt (niet te verwarren met Mareldorp of Marewijk) één der oudste buurten van Leiden buiten de singels. Het ontstaan ervan is indirect een gevolg geweest van de stadsuitleg van 1611. Daarbij verdwenen vele tuinen, zodat er vraag ontstond naar nieuwe tuinpercelen. Die werden o.a. gerealiseerd in een weiland aan de noordzijde van de 'stadsvrijdom buiten de Rijnsburgerpoort'. De overdracht op 24 januari 1613 van de door J.P. Dou ontworpen tuinkavels kan als begin van de Marewijkbuurt beschouwd worden. Een tweede component van de buurt was de uiterwaard tussen de Mare en de Marewijk die gelijktijdig als tuingebied werd ontwikkeld. De derde component was een buiten de stadsuitbreiding gebleven restant van de stadsvrijdom, dat reeds uit tuinen bestond. Op de 'speeltuinen' werden 'speelhuizen' gebouwd, eerst van hout, na het Rampjaar 1672 steeds meer van steen. De Marewijkbuurt telt nu nog meerdere van dergelijke 'speelhuizen', al zijn het nu woonhuizen. Een buurt is echter pas een buurt als er een bepaalde organisatievorm is. Die kwam er in de vorm van de 'laanorganisatie' 'De Aloëlaanen', feitelijk een vereniging van eigenaren met een bestuur (drie laanmeesters) en een periodieke algemene

vergadering. De tuinkavels waren privé-bezit, maar de lanen en sloten gemeenschappelijk eigendom. Dankzij het bestaan van een 'laanboek' is bekend hoe de laanvereniging reilde en zeilde. Na 1850 zou blijken dat deze privaatrechtelijke vorm ook zijn nadelen heeft, met name betreffende openbare voorzieningen als petroleumverlichting en riolering.

Eeuwenlang is de Marewijkbuurt gekenmerkt geweest door tuinen en tuinhuisen (soms luxueuze buitenverblijven), met daarnaast enkele kleeblekerijen, molens en een wereldberoemde bloemisterij van o.a. de firma Van Hazen. In samenhang met de bevolkingstoename in Leiden is de buurt, hoewel tot 1896 grotendeels gelegen in Oegstgeest, omstreeks 1880 veranderd in een woonbuurt met verspreide bedrijven en vele buurtwinkels.

Tijdens de lezing zult u ontdekken dat de geschiedenis van de Marewijkbuurt interessanter is dan u wellicht dacht. De lezing is gratis voor leden op vertoon van de ledenpas. Niet-leden betalen € 5,00

*Voormalige 'speelhuizen' Marewijk 21 en 23,
gezien vanaf de Haarlemmerweg, 1962
(foto A. Bicker Caarten, coll. RCE).*

Sterrewacht, Singelpark, Atlantikwall, Rijn-Schiekanaal/Delft, Hoorn en Haarlem.

Op de menukaart 2013 van de excursiecommissie stonden een flink aantal activiteiten.

De 'Avond in de Sterrewacht' was een samenwerking van de Werkgroep Leidse Sterrewacht, lezingencommissie en de excursiecommissie. De restauratie van de Sterrewacht werd belicht door Bernice Crijns en Gerard Smit.

Via een combinatie van een wandel- en boottocht werden in april de plannen voor aanleg van het toekomstige Singelpark gepresenteerd door Cor Smit en Fons Verheijen. Helaas was het maximaal aantal deelnemers beperkt zodat velen teleurgesteld moesten worden. Als het park wat meer vorm krijgt, zullen we opnieuw aan dit onderwerp geven.

In mei werd in Noordwijk een bezoek gebracht aan het Atlantikwall museum en het naastliggende gangenstelsel.

Een succes was de combinatie van een boottocht met lezingen over het Rijn Schiekanaal naar Delft op 1 juni. De geschiedenis van beurtveer en trekvaart werd door Martine van der Wielen belicht, terwijl Ruurd Halbertsma de Romeinse voorganger van het kanaal besprak: de Corbulogracht en de aanliggende plaatsen Matilo en Forum Hadriani (Voorburg). In Delft zorgde Gilde Delft daarna voor een stadswandeling.

Bij het organiseren van de excursie naar Hoorn in september kreeg de excursiecommissie een bijzonder goede medewerking van de Vereniging Oud Hoorn, die had gezorgd voor uitstekende gidsen, die ons de stad en het Westfries museum hebben laten zien. Enkele deelnemers bezochten de twee nieuwste musea van Hoorn: het Varend Erfgoed en het Museum van de Twintigste Eeuw. Op het moment van het schrijven van dit stukje moet de excursie naar Haarlem nog plaatsvinden.

Hoorn

Een groot aantal deelnemers heeft zich hiervoor ingeschreven. Geveltekens zijn als thema aan de excursie toegevoegd, wat blijkbaar extra belangstellenden heeft opgeleverd.

In de tweede helft van het jaar is er overgegaan tot het aanmelden via de website. Op wat aanvangsproblemen na is dat een verbetering. De aanmelding via e-mail is nu vervallen. De telefoon blijft voor leden die moeite hebben met het gebruik van de computer.

De commissie is van plan een tweedaagse reis naar Gent te organiseren. Daarvoor moet bekend zijn of daar voldoende belangstelling voor is en hoeveel geld men daarvoor maximaal over heeft. Daarom hebben we een enquête op de website geplaatst. Degenen die een dergelijke excursie interessant vinden worden uitgenodigd deze enquête in te vullen op www.oudleiden.nl.

In de eerste uitgave van Oud Leiden Nieuws van 2014 zal de commissie de plannen voor dat jaar ontvouwen.

HVOL Excursiecommissie

Rondedans rond Annie's: maar wie is er jarig?

Er is in de afgelopen maanden in Leiden veel te doen geweest over de plannen voor een nieuw terras van Annie's – voorheen bekend als Annie's Verjaardag. Het bestuur van HVOL en de Commissie Historisch Karakter van de Stad hebben daarin een rol gespeeld, deels in samenspraak met het Waterambacht Leiden. Het lijkt gepast dat, naast de publiciteit in o.a. het Leidsch Dagblad, in uw eigen Oud Leiden Nieuws hier aandacht aan wordt besteed.

Ons uitgangspunt was en is dat we zeer zuinig moeten zijn op het meest centrale plein dat Leiden kent. Het is geen echt plein, zoals Amsterdam zijn Dam heeft, Haarlem zijn Grote Markt en Delft zijn Markt. Zo'n centraal stadsplein ontbeert Leiden. Jammer wellicht, maar Leiden heeft iets anders, unieks: Leiden heeft zijn waterplein, waar Oude en Nieuwe Rijn samenvloeien, waar de Burcht is gebouwd en waar het ontstaan van Leiden ligt. Er zijn weinig plekken in Leiden die zó historisch zijn. Door zijn grote wateroppervlakte heeft dit plein een unieke en zeer grote (cultuur)historische en ruimtelijke waarde voor de stad. Daar moet je dus zuinig op zijn en zeer zorgvuldig mee omgaan.

De schrik was bij ons dan ook groot toen daar plotseling – nou ja, plotseling? Niet voor iedereen want er was blijkbaar jaren over onderhandeld, buiten de openbaarheid – toen er dus *voor ons plotseling* een plan lag waarvoor een vergunning werd aangevraagd en dat een groot deel van ons mooie, historische waterplein zou omzetten in een enorm terras dat in ieder geval voor het oog een uitbreiding van de vaste wal zou zijn. Of we de huidige situatie dan zo fraai vinden? Daar kun je verschillend over denken, maar de terrassen hebben nu wel een duidelijke relatie met het water door de dekschuiten waarop zij liggen en de open waterruimte die hen scheidt van de steiger voor de werfkelders.

Het bestuur van HVOL besloot na de bekendmaking van de plannen tegen het verlenen van de zgn. omgevingsvergunning te adviseren. *En* bezwaar aan te tekenen bij het Hoogheemraadschap van Rijnland, dat inmiddels, naar ons wat later bleek, al een keurvergunning had verleend. Het Hoogheemraadschap heeft hier een rol omdat het de waterhuishouding van Rijnland raakt.

Onze argumenten zijn deels boven al aangegeven. Het voorgestelde terras zou naar onze mening cultuurhistorisch een 'Fremdkörper' op die plek in de stad zijn en een niet aanvaardbare inbreuk op het beschermd stadsgezicht.

Het negatieve effect zou zeer worden versterkt door de omvang: de oppervlakte van het terras zou bijna worden verdubbeld. Een dergelijke 'bebouwde' oppervlakte zou buiten proportie zijn, te meer als men bedenkt dat deze plaats van de samenkomst van de Rijnarmen in de loop der geschiedenis toch al fors is versmald.

Ook zou zo'n groot terras een ernstige inbreuk op de kwaliteit en waarschijnlijk ook de gebruiksmogelijkheden van het centrale waterplein van Leiden gaan vormen. Leiden is in toenemende mate een 'waterstad' geworden. De doorvaarten zouden daar

wel èrg smal worden, zeker als men ervan uitgaat dat er (of het nu mag of niet) toch boten aan het terras zullen aanleggen.

Het goedkeuren van dit plan zou bovendien een precedentwerking hebben: het zou moeilijk zijn aanvragen van andere horeca-exploitanten voor vergunningen van nieuwe terrassen op het water (al dan niet ter vervanging van bestaande terrasboten) te weigeren.

Tot zoverre HVOL. Volgens de spelregels moest natuurlijk ook de door de gemeente ingestelde externe, onafhankelijke Welstands- en Monumentencommissie zich over de plannen buigen. Die adviseerde het college van B&W het voorliggende plan niet goed te keuren, deels uit dezelfde overwegingen die HVOL had ingebracht. Een advies dus. Toen was B&W aan zet, om een (gemotiveerd) besluit te nemen.

Maar vervolgens gebeurde er naar mijn mening iets ongewoons. Een deel van de Leidse partij-politiek mengde zich in het proces. Hoe kon die Welstandscommissie nu tegen zijn terwijl er na jarenlang onderhandelen overeenstemming was bereikt? Er werd gesproken over “ondernemertje pesten”. Het nut van de Commissie werd zelfs in twijfel getrokken. Alsof die onafhankelijke expert-commissie rekening zou moeten houden met de lengte van het poldertraject dat aan de totstandkoming van een plan is voorafgegaan.

Er werden vragen aan B&W gesteld in de Raad, met de strekking zoals in de vorige alinea aangegeven. Het antwoord van B&W was mijns inziens zo mogelijk nog opmerkelijker. Ja, er was lang onderhandeld, er was overeenstemming, er was opnieuw gesproken om eruit te komen na het negatieve advies van de Welstandscommissie, maar de standpunten lagen te ver uiteen. De uitbater van Annie's was niet bereid zijn plannen ingrijpend te wijzigen. En, zo stelt het college van B&W in antwoord op de vragen: 'naar aanleiding daarvan is ambtelijk besloten aan het col-

lege voor te stellen contrair aan het welstandsadvies een vergunning te verlenen voor het terras.' Maar op het besluit van B&W wil B&W niet vooruitlopen, het wacht op het ambtelijk advies waarvan de strekking kennelijk vaststaat. Een advies dat kennelijk niet gevraagd is door B&W, maar waartoe ambtelijk zou zijn besloten! Is dit wellicht nieuw bestuursrecht wat betreft de verhouding tussen politiek en ambtenarij? Het bestuur van HVOL wacht het antwoord van B&W af. Als het college het (door wie dan ook ingestoken) ambtelijk advies volgt en Annie's terrasplannen dus goedkeurt, handelt het overigens in strijd met de zojuist verschenen concept-Erfgoednota van hetzelfde college, waarin we lezen: 'Bij vormgeving van terrassen op het water houden we de beleving van het water in stand door alleen terrassen toe te staan op (historische) dekschuiten en zeer terughoudend om te gaan met vlonders en steigers.'

We leven in interessante tijden!

Tenslotte nog dit: in de publieke discussie die ontstond over de terrasplannen, werd o.a. het commerciële belang van het terras als argument aangevoerd om de vergunning wèl te verlenen. Nu vindt ook het bestuur van HVOL dat commerciële inventiviteit en ondernemerschap van groot belang zijn voor Leiden. Zeker de binnenstad heeft daar grote behoefte aan. Kijk maar eens naar de leegstand in de Breestraat. En er is ook helemaal niets tegen inventiviteit en vernieuwing in het algemeen. Perioden in de Leidse geschiedenis waarin die ontbraken waren vaak tijden van stagnatie of achteruitgang. Maar we dienen wel voortdurend in het oog te houden dat de aantrekkelijkheid van Leiden voor eigen bewoners, bezoekers uit de regio en toeristen van verre in hoge mate wordt bepaald door het historisch karakter van de stad. Dat is in onze kip met gouden eieren. Die moeten we niet teveel plukken.

Gerard Kramer

Bericht uit de Commissie Historisch Karakter van de Stad Breestraat Feuilleton

Op 14 maart jl. heeft de Raad van de Gemeente Leiden het kaderbesluit Kwaliteitsverbetering Breestraat vastgesteld. Dit besluit betekent dat de gemeente door kan gaan met de plannen voor de Breestraat.

Over de *algemene ruimtelijke inrichtingsprincipes* zegt het kaderbesluit het volgende:

- de Breestraat inclusief de koppen bij Hogewoerd en Noordeinde krijgen meer de uitstraling van verblijfsgebied;
- de historische structuur moet meer herkenbaar en beleefbaar worden;
- de inrichting van de Breestraat moet minder 'vol' worden;
- de panden / monumenten langs de Breestraat zijn een belangrijke kwaliteit die beter zichtbaar moet worden;
- het 'tempo' in de straat moet, indien mogelijk omlaag;
- de kwaliteit van de looproute van en naar de Garenmarkt (Korevaarstraat) moet verbeterd worden.

In het hoofdstuk *inrichtingselementen* wordt het terugplaatsen van 'ons' medaillon genoemd. (zie vorig Oud Leiden Nieuws).

Bestaande toestand kruising Gangetje/Breestraat

Het kaderbesluit geeft ook aan dat naast de interne organisatie een groep externen ('stakeholders') direct betrokken moeten worden bij de planvorming rondom de Breestraat. Deze groep bestaat o.a. uit de bestuursleden van de winkeliersverenigingen Breestraat en Kort Rapenburg, de bewonersvereniging Pieters- en Academiewijk, Vereniging Eigenaren Commercieel Vastgoed Binnenstad Leiden (Vecovab), het Stadslab, de Historische Vereniging Oud Leiden en het Centrummanagement.

Plannen voor de Breestraat zijn er al decennia lang gemaakt. Het is een moeizaam proces. Een van de schrijvers (PB) van dit bericht heeft al rond 1976 een bestratingplan voor deze straat gemaakt, dat ook al niet is uitgevoerd. Het valt dus al jaren niet mee plannen voor de Breestraat te realiseren.

Wat zijn nu globaal de wensen van de verschillende belanghebbenden? De Breestraat moet een aantrekkelijk winkel- en wandelgebied worden. Bij voorkeur de bussen eruit, klinkerbestrating van gevel tot gevel, winkels bereikbaar, veel terrassen met plekken voor activiteiten, veel groen en ruim baan voor voetganger en fietser.

De commissie 'Historisch karakter van de Stad' is vanaf het begin betrokken geweest bij de discussies over de verschillende voorstellen van de gemeente. Hierbij hebben wij duidelijk gemaakt dat onze vereniging zich in eerste instantie richt op de monumenten en het historische stadsbeeld. Ons belangrijkste commentaar was dat met zoveel belangen een sterke architectonische visie op de inrichting van de Breestraat en omgeving on-

Inrichting kruising Gangetje/Breestraat

ontbeerlijk is, samen met een inhoudelijk sterke architectonische en ontwerpkundige aansturing. Het proces dient hieruit voort te komen. Het eerste gepresenteerde plan miste naar ons inzien deze visie. Een paar voorbeelden van de discussie:

- Het bleek de wens van veel belanghebbenden te zijn zoveel mogelijk bomen in de Breestraat te plaatsen. Wij zijn echter van mening dat het planten van bomen in de Breestraat historisch niet juist is. Daarnaast kan een veelheid aan groen, in combinatie met de plaats, het zicht op het historische gevelbeeld ontnemen. Bomen of plantenbakken geplaatst voor bijvoorbeeld het stadhuis, doet de (toeristische) aantrekkingskracht van het gevelbeeld teniet.
- Ook hebben wij aangedrongen op meer verbinding tussen de gevels en de straat. De gevels ‘maken’ immers de straat.

De Breestraat, zoals voorheen met tramrails

In juli presenteerde de gemeente een verder uitgewerkt plan voor de Breestraat. Daar waar eerdere plannen nog oplossingen zochten voor het weren van alle bussen uit de Breestraat, gaat het nu gepresenteerde plan daar niet meer vanuit. Er blijven, weliswaar iets minder in aantal, bussen door de Breestraat rijden. De snelheid is wel beperkt tot 15 km per uur. Meer bussen langs andere routes naar het station te laten rijden geeft teveel overlast in andere delen van de stad. Dit betekent dat een klinkerbestrating voor de rijstrook geen optie meer is. De trillingen die door het verkeer worden veroorzaken beschadigingen aan de monumenten langs de route. Advies is dan ook de rijstrook te asfalteren en daar waar de blauwe steen en 'ons' medaillon worden aangebracht een extra zware fundering te leggen. Het asfalt krijgt een kleur. In het in juli gepresenteerde plan is ook meer aandacht besteed aan de relatie tussen de straat en de gevels.

Veel zaken lijken in de discussie met de betrokkenen nog niet naar tevredenheid geregeld. Waar laten we de gigantische aantallen fietsen die tijdens de zaterdag gestald moeten worden? Hoe gaat de verlichting van de straat eruit zien? Wat wordt het 'groen' in de straat? Nu gaat het plan uit van een enkele boom bij de Diefsteeg en de Koornbrugsteeg en aan de entrees van de Breestraat wat meer bomen. Meer bomen zullen niet geplaatst worden vanwege in de 'weg' liggende kabels en leidingen. 'Zo keert de wal het schip'.

Eind december wil de gemeente een uitvoeringsbesluit aan de raad voorleggen.

De getoonde inrichtingsvoorstellen horen bij het kaderbesluit van 13 maart 2013.

Wij houden u op de hoogte.

Paulina Buring en Reinoud Boter

Variant met de asfaltrijstrook ter hoogte van de Vergulde Turk

Dirk van Eck-werkgroep voor sociale en economische geschiedenis van Leiden E.O., verslag eerste bijeenkomst en oproep tweede bijeenkomst

De werkgroep kwam op 3 september jl. voor het eerst sinds de fusie bijeen om een doorstart te maken met de activiteiten van de Dirk van Eck-Stichting. Om die reden waren ook Oud-Leiden-voorzitter Hans Blom en redacteur Oud Leiden Nieuws Paul Birker aanwezig. En STIEL toonde zijn belangstelling voor verdere samenwerking in de persoon van Joop Gijsman. De aanwezigen waren zowel van de vroegere Dirk van Eck-Stichting afkomstig als direct van de HVOL.

Na een kennismakingsronde en een korte reflectie op de plaats van werkgroepen en commissies in de vereniging en in de Erfgoedkoepel als geheel, is gebrainstormd over het activiteitenprogramma.

Twee taken staan min of meer vast: het organiseren van de jaarlijkse Dirk van Eck-lezing en het invulling geven aan een legaat dat Cees Waal de Dirk van Eck-Stichting heeft nagelaten.

Daarnaast werden genoemd: het stimuleren van de onderzoeksagenda over het Leids verleden; het opstellen van een witte-vlekkenlijst van onderzoeksthema's; het stimuleren van het schrijven van artikelen voor het Jaarboekje; het opstellen van een overzicht van onderzoekers en hun thema's; aandacht voor het bewaren van materieel erfgoed; uitvoeren van oral-historyprojecten; het schrijven van recensies van publicaties over Leidse geschiedenis; het organiseren van een historisch café, mogelijk in een vaste ruimte en frequentie; het houden van een spreekuur voor amateurhistorici. Bij veel van deze activiteiten werden mogelijkheden tot samenwerking met andere onderdelen van de HVOL en met STIEL genoemd.

Voldoende zinvolle activiteiten waarvan de resultaten veel Leidenaars plezier kunnen bezorgen. Om dat allemaal uit te voeren, zijn meer mensen nodig dan naar deze eerste bijeenkomst zijn gekomen of die zich buiten de bijeenkomst schriftelijk hebben gemeld. Daarom ziet de werkgroep voor de volgende bijeenkomst graag nieuwe mensen erbij komen. Allerlei kwaliteiten zijn welkom: belangstellend in het Leids verleden, amateur-historicus of professioneel, organisatietalent, bereid om bijvoorbeeld aan een eenmalig project mee te werken. De sfeer is enthousiasmerend, de discussies geanimeerd, dus wat let je om je aan te sluiten?

De volgende bijeenkomst spreken we aan de hand van concrete voorstellen verder over:

- de witte-vlekkenlijst (voorzet Piet de Baar)
- een overzicht van wie met welk thema bezig is (voorzet Anneke Boot)
- een oral-historyproject (voorzet Cor Smit)
- invulling van het legaat (voorzet Anneke Boot)

We komen weer bijeen op 23 oktober, van 20 tot 22 uur, in het Rijnlands Architectuur Platform aan de Nieuwstraat 33.

Nieuwe deelnemers zijn van harte welkom!

Archeologisch park Matilo

Op zaterdag 7 september is archeologisch park Matilo feestelijk voor het publiek geopend.

Park Matilo ligt tussen de Leidse wijken Roomburg en Meerburg in. In de bodem liggen talrijke archeologische resten van de Romeinse legerplaats die daar vroeger was en van het St. Margarethaconvent dat vanaf de 15de eeuw hier gevestigd was. Vanwege deze rijkdom aan archeologische resten is het gebied enkele decennia geleden een archeologisch rijksmonument geworden. Alle resten uit het verleden worden hierdoor voor de toekomst in de bodem bewaard en bodemverstoringen worden zoveel mogelijk vermeden. Deze locatie was dan ook de aangewezen plaats om de groenvoorzieningen voor de nieuwe wijk Roomburg en de bestaande wijk Meerburg te realiseren. Bij het ontwerp van het park is ervoor gekozen om het verleden bovengronds zichtbaar te maken. Hieronder leest u hoe dit in zijn werk is gegaan.

De bewoners aan zet

Park Matilo is in eerste instantie een wijkpark waarin diverse functies voor de wijken Meerburg en Roomburg een plaats hebben gekregen. De bewoners hebben hierover actief mee kunnen denken.

Archeologisch park Matilo

Tijdens meerdere inspraakavonden werd geïnventariseerd wat de wijken nodig hadden: variërend van trapveldjes, school- en moestuinen tot een chillplek voor hangjongeren en diverse speelvoorzieningen. Deze elementen hebben allemaal een plaats gekregen in het park. Daarnaast is het park door zijn ligging langs de A4 en de goede bereikbaarheid uitermate geschikt om af en toe als evenemententerrein dienst te doen. Hiervoor is in het park voldoende ruimte gecreëerd. Matilo is hierdoor een multifunctioneel park met mogelijkheden om uit te groeien tot het nieuwe ‘forum’ van Leiden: een plek waar kunst, geschiedenis en cultuur elkaar ontmoeten.

Het ontwerp

Het zichtbaar maken van archeologische resten kan een hele uitdaging zijn, maar in park Matilo bleek een vruchtbare samenwerking tussen archeologen en ontwerpers heel goed mogelijk. Er is voor gekozen om in het park één tijdperiode zichtbaar te maken en hierbij is de keuze gevallen op de Romeinse bewoningsfase. Romeinen zijn een sterk ‘merk’ en het verhaal over de Romeinse troepen in

een legerfort aan de Rijn laat zich graag vertellen. Dit betekent ook dat de middeleeuwse kloosterfase geen plaats heeft gekregen in het park. Het castellum is bovengronds gevisualiseerd met hoge aarden wallen. Zes Romeinse wachttorens staan symbool voor de poortgebouwen van het vroegere castellum. Het mooie aan dit ontwerp is dat de reconstructie van het castellum en alle andere elementen in het park 'plaats echt' zijn: door archeologisch onderzoek is bekend waar de muren en grachten van het fort lagen en deze zijn op hun oorspronkelijke plaats in het park teruggebracht. Zo ligt het wandelpad op de wallen precies op de plaats waar de muur van het castellum heeft gestaan. Ook het kanaal van Corbulo, een in de eerste eeuw aangelegd kanaal tussen de Rijn en de Maas, is met een hoogtevverschil, een knuppelpad en een houten boot in het park gevisualiseerd. Door archeologisch onderzoek weten we inmiddels dat het Leidse castellum heel dicht bij de Rijn gebouwd was. Die rivier was in deze tijd een stuk breder en onderhevig aan getijdewerking waardoor het water met grote regelmaat gevaarlijk dicht bij het castellum gestroomd heeft. Deze situatie kennen we van vrijwel alle West-Nederlandse castella en past ook bij de functie van de forten: ze moesten de grens en de transportroute over het water van de Rijn beveiligen en daarvoor

had men goed zicht op de rivier nodig. Het natte karakter van de Rijn, met zijn af en toe droogvallende oevers is aan de oostzijde van het castellum zichtbaar gemaakt. In dit deel van het park bevinden zich stadstuinen en de paden tussen deze moestuinen visualiseren de waterlopen in dit voorheen natte gebied.

Het gebruik van het park

Ondanks het feit dat het park nog maar net is opgeleverd, wordt er al volop gebruik van gemaakt. Vooral het westelijk deel van het park en de stadstuinen worden intensief benut. Deze randzones van het park bevatten dan ook vooral functies die door de omwonenden gebruikt kunnen worden: de tuinen, schooltuinen, het trapveldje en speelvoorzieningen. Het castellumterrein zelf ligt er nu nog wat leeg bij: op dit terrein kan van alles georganiseerd worden variërend van sporttoernooien, buurtfeesten tot concerten. Hopelijk gaan de bewoners van Leiden dit park snel ontdekken en gebruiken. Uiteraard is het daarbij de bedoeling dat men in aanraking komt met het verleden van Matilo. Deze geschiedenis komt niet alleen tot uiting in het ontwerp maar wordt ook in een informatieve en creatieve route door het park verteld.

Chrystel Brandenburgh

Ambities en nieuw elan bij 40-jarig Diogenes

Een hofje, een school, pakhuizen en een flink aantal woningen in de binnenstad zijn de afgelopen vier decennia fraai gerestaureerd, netjes onderhouden en verhuurd door de Stichting Diogenes Leiden. Dat was reden om op 15 september jl. met een bijeenkomst en de presentatie van een jubileumboek feestelijk terug te kijken op het 40-jarig bestaan. Belangrijkste drijfveer voor de oprichters was destijds om vervallen en verlaten panden met een cultuurhistorische waarde of onmisbaar onderdeel van het stadsgezicht weer bewoonbaar te maken.

Dat zoiets gemakkelijker is gezegd dan gedaan, blijkt

Hogewoerd 30-32 tijdens verbouwing door Diogenes

uit het historisch overzicht van voorzitter Laurens Beijen in het boek. Vooral in de beginjaren moest tegen de stroom opgeroeid worden omdat

Hogewoerd 30-32 na de restauratie

de gemeente sterk geneigd om alles wat er vervallen uitzag te willen slopen. Vanaf 1974 kwam daarin een kentering. Enerzijds door het aantreden van een nieuw stadsbestuur, anderzijds door een verruiming van met name de rijkssubsidiemogelijkheden.

In de periode tot 1992 werden dan ook de meeste restauratieprojecten aangepakt en met succes afgerond. Vrijwel alle panden werden in eigen beheer gehouden zodat de kwaliteit kon worden gewaarborgd. Na de eeuwwisseling brak voor Diogenes een minder glorieuze periode aan. De Verenging van Vrienden van Diogenes, die de stichting vanaf 1974 ondersteunde, ging ter ziele. Eind 2010 telde het bestuur nog slechts twee leden.

Het keerpunt kwam een jaar later met het aantreden van vijf nieuwe bestuursleden. Volgens voorzitter Beijen is er sindsdien sprake van nieuw elan en nieuwe ambities. Optimistisch stelt hij vast dat er de komende jaren enige ruimte lijkt om een of meer nieuwe kleinschalige projecten aan te pakken. En het huidige bezit kan ook in de toekomst goed worden onderhouden.

Tussen Diogenes en onze vereniging heeft gezien het gemeenschappelijke belang steeds een goede band bestaan. Zo werd in 1980 aan Diogenes de Oud Leiden-penning toegekend voor het bijdrage aan het Leids herstel en kwam in 1993 - mede met steun van de (H)VOL - een jubileumboekje tot

stand. Die uitgave vormt mede de basis voor een nieuw herdenkingswerk. Ditmaal uitgevoerd in A4-formaat. Auteur Hans van Klinken laat daarin de historie van alle Diogenes-panden herleven aangevuld met veel nieuwe informatie. Van de Latijnse School aan de Lokhorststraat tot het Mierennesthofje aan de Hooglandse Kerkgracht. En van de huizen aan de Watersteeg en de Hogewoerd tot die aan Oude Rijn en de Nieuwstraat. Omlijst met fraai historische beeldmateriaal en eigentijdse kleuropnamen van de voorzitter.

40 jaar Stichting Diogenes Leiden - Hans van Klinken/Laurens Beijen - 48 pagina's - Uitgeverij Ginkgo - Prijs: 15 euro - ISBN 978-90-71256-27-1.

OCHTEND:
inspirerende lezingen

MIDDAG:
verdiepingskansen
in een afwisselend
keuzeprogramma

OPENBAAR VERVOER IN ZUID-HOLLAND

NETWERKEN
tijdens lunch & borrel

SLECHTS € 75,-
per persoon

SCHRIJF NU IN:
www.erfgoeddag.nl

**OPENBAAR VERVOER:
IN EN VAN ALLE TIJDEN,
BELEEF HET MEE!**

**HOE TREK JE VRIJWILLIGERS
VOOR HET ONDERHOUD VAN
HISTORISCH MATERIEEL?**

**HOE VIND JE EEN GOEDE HER-
BESTEMMING VOOR STATIONS?**

Programma & inschrijven:
www.erfgoeddag.nl

ERFGOEDDAG 1 NOVEMBER 2013

LAAT JE VERVOEREN

PER BUS, STROOMTRAM,
OF DOOR HET LEUKE PROGRAMMA

 ERFGOEDHUIS-ZH

 PROVINCIE ZUID-HOLLAND

De Erfgoeddag 2013 wordt georganiseerd door het Erfgoedhuis ZH, en wordt financieel mogelijk gemaakt door de provincie Zuid-Holland.

Stadhouders Lief

Gepke Witteveen speelt Margaretha van Mechelen, Anna Nicolai speelt Amalia van Solms

Zaterdag 14 en zondag 15 december 2013

Kasteel Oud-Poelgeest, Poelgeesterweg 1, 2341 NM Oegstgeest

Stichting Het Portret Spreekt (www.hetportret-spreekt.nl), schrijver Michel Meissen, zal speciaal ook voor de historische verenigingen Oud Leiden en Oud Oegstgeest in Kasteel Oud-Poelgeest een deel van de vaderlandse historie doen herleven.

Margaretha van Mechelen (1581 – 1662), minnares van prins Maurits en gravin Amalia van Solms (1602 – 1675), echtgenote van stadhouder Frederik Hendrik een opvallende vrouw uit de geschiedenis van het huis van Oranje, laten in Stadhouders Lief één van de boeiendste periodes uit de geschiedenis van Oranje herleven.

Programma 14 en 15 december:

14.00 uur een rondleiding met gids door het park waarbij ook het Kasteel kan worden bekeken

14.30 uur kopje koffie of thee

15.15 uur aanvang voorstelling

16.30 uur afsluitende borrel met hapje

De kosten voor de voorstelling inclusief rondwandeling, kopje koffie of thee en afsluitende borrel met hapje bedragen € 32,50 per persoon.

Aanmelding: U kunt zich aanmelden door de kaarten voor 15 november 2013 rechtstreeks af te halen bij de receptie van Kasteel Oud-Poelgeest of door overmaking van € 32,50 p.p. naar rekeningnummer 138452008 t.n.v. Kasteel Oud-Poelgeest o.v.v. uw naam, adres en datum voorstelling. In het laatste geval worden de kaarten gereserveerd en kunnen deze voor aanvang van het programma bij de receptie van Kasteel Oud-Poelgeest worden opgehaald.

Graag verzoeken wij u uw betaling voor 15 november a.s. over te maken naar bovengenoemd rekeningnummer. De minimum deelname is 80 personen per voorstelling, mocht dit aantal niet worden gehaald dan kunt u erop rekenen dat het betreffende bedrag aan u zal worden overgemaakt.

Monografie over Hector Treub

Van de hand van Allard Calkoen is onlangs een kleine monografie verschenen over Hector Treub (1856–1920), een bijzondere figuur in de medische wereld op de drempel van twee eeuwen. Als hoogleraar in de obstetrie (verloskunde) en de gynaecologie (leer der vrouwenziekten) werkte hij achtereenvolgens in Leiden en in Amsterdam. Zijn blijvende betekenis is dat hij voor het vak gynaecologie een verdiende plaats opeiste naast en met de obstetrie, toen de operatieve gynaecologie nog in de kinderschoenen stond.

Hij maakte zich, toen nog allerm minst vanzelfsprekend, sterk voor de ontwikkeling van de vrouw. Zijn kleurrijke en extravagante persoonlijkheid wordt geïllustreerd door aansprekende anekdotes. Een studentikoze professor, zelfbewust en eigenzinnig, ontwapenend vrolijk, maar ook scherp sarcastisch, meevolgend met zijn patiënten en studenten, maar ook kritisch. Zelfs een majesteit moet zijn weinig conventionele gedrag ondergaan. Hector Treub, medicus uit één stuk en tegelijk een mens van uitersten, op eenzame hoogte in de door hem beoefende vakken.

Hector Treub, uitgeverij Ginkgo, ISBN 978-90-71256-23-3, Verkoopprijs € 8,00

Oproep tot meedenken over nieuwe erfgoednota

De inspraak van de Leidse burgers bij de samenstelling van de nieuwe erfgoednota voor de periode 2014 - 2020 is de afgelopen weken echt op gang gekomen. De gemeente legde op 19 september een 56 pagina's tellend fraai geïllustreerd concept ter visie. Die nota was het voorlopige eindresultaat van drie bijeenkomsten met ongeveer 200 betrokken liefhebbers en diverse gesprekken met (vrijwilligers)organisaties, waaronder ook onze vereniging en musea. Tot en met 17 oktober krijgt iedereen de gelegenheid zijn zegje te doen over de inhoud.

In de nota worden twaalf doelen geformuleerd die moeten culmineren in drie te realiseren ambities:

1. Stad van (internationale) kennis en collecties: Leiden staat met al haar erfgoedkennis en -collecties nationaal en internationaal aan de top!
2. De fysieke stad als uitdaging: Leiden wil haar historische omgevingskwaliteit behouden, benutten en versterken voor een aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendige stad.
3. De stad als beleving: Leiden bruist van erfgoedbeleving voor en door bewoners en bezoekers.

Het is geen start vanaf het nulpunt want op een aantal

terreinen lopen al activiteiten die zijn opgenomen in bijvoorbeeld het takenpakket van Erfgoed Leiden en museum De Lakenhal. De uitvoering van gemeentelijke activiteiten starten al volgende jaar hoewel pas in de begroting van 2015 daarvoor gelden beschikbaar worden gesteld.

De nota signaleert dat Leiden op het gebied van erfgoed veel in huis heeft: kennis en collecties, musea, kennisinstituten, bedrijven en individuele deskundigen. Een unieke mix die versterkt kan worden door het sluiten van strategisch akkoord tussen de belangrijkste partners. Om (inter)nationaal erkenning voor het Leidse erfgoed te krijgen wordt geopteerd voor honorering door Unesco met een plek op de werelderfgoedlijst van de viering van Leidens Ontzet op 3 oktober, de Hortus Botanicus met de onlangs door koningin Máxima heropende plantenkas en het recentelijk voltooide archeologische park Matilo in Roomburg.

Wilt u de conceptnota in extenso doorlezen? Dan kunt u die onder meer digitaal bekijken via www.leiden.nl/erfgoed071.

Nieuwe Leden

L.M. van Aerusbergen; G. van Agt-Muste;
P.A.M. van den Akker; A.P. Beukering;
J. Blansjaar; A.L. Blonk; S. Bosveld; J. Braat;
E.A.A.M. Broesterhuizen; M.A.P.J. Brouwers;
M.I. Dirkse; W.S. Eijkelkamp;
D. van Ettinger; R. Eveleens; J.C. de Gunst;
G. Hiddink; H. Hijmans; J.L. Hoogenboom;
H.M.J. Klinkhamer;
M.E.H. Koot-van der Werf; C. Lagendijk;
R. Malewicz; A.S. Mol; L.K. Monsjou;

S. Mooijaart ; E. Poortinga; G.C. Quispel;
M.N. Schepel-Potters; P.M. Schrijnen;
V. I. Simmelink; T.J. Sluman;
R. Spadon-Cristofoli; C.C. Theil;
W. den Tonkelaar; S. Valkema; W.M. Valstar;
T. van Velzen; C.T.M. Vertegaal;
A.M.C. Vink-Stokman; T.J.M. Wesseling;
H.A. Wouters; A. Y.W. Verwilligen;
J.M. van Wijk;

Utopia 1900-1940

Visies op een Nieuwe Wereld

22 september 2013 – 5 januari 2014, Museum De Lakenhal

Sinds 22 september staat het Leidse Museum De Lakenhal in het teken van de vernieuwing. Werken van beroemde kunstenaars als Ernst Ludwig Kirchner, Kazimir Malevich en Franz Marc illustreren de revolutionaire idealen van de expressionisten en de constructivisten: twee van de belangrijkste avant-gardebewegingen van het begin van de 20ste eeuw. Internationale bruiklenen, waarvan vele nog niet eerder voor het publiek te zien waren, maken van UTOPIA een unieke tentoonstelling. In een breed scala van beeldende kunst, film, architectuur, dans, theater, design en fotografie passeren vele grote namen de revue, waaronder: Max Pechstein, Fernand Léger, Theo van Doesburg, El Lissitzky en Bruno Taut.

De avant-gardisten hadden het gevoel aan de vooravond van een nieuw tijdperk te staan. Aan de werkelijkheid hiervan wilden zij op overtuigende en radicale wijze vormgeven door een utopisch

concept te ontwikkelen voor een Nieuwe Mens in een Nieuwe Samenleving. Dit totaalconcept omvatte zowel kunst als architectuur en design: van theelepeltje tot wolkenkrabber ontwierpen kunstenaars het leven met het doel de maatschappij beter te maken. Desondanks stonden de expressionisten en constructivisten in hun opvattingen diametraal tegenover elkaar: bij het expressionisme stond de persoonlijke vrijheid voorop, het individu dat zich letterlijk blootgeeft, met de nadruk op emotie. Bij het constructivisme maakte het individu juist deel uit van het grote geheel, en zijn standaardisatie en universaliteit de belangrijkste pijlers.

Bij de tentoonstelling verschijnt een rijk geïllustreerde publicatie onder redactie van Doris Wintgens Hötte, in een Nederlands en Engelstalige editie bij nai010 Uitgevers Rotterdam.

Verkrijgbaar vanaf september 2013. Ned | ISBN 978-94-6208-101-7 Eng | ISBN 978-94-6208-102-4

Schenken en Legaten

Legaat van Heer A.J. Bokern

Van de Heer R.J. Bokern ontvingen wij bericht dat zijn oom, de Heer A.J. Bokern een legaat van € 2.981,00 heeft nagelaten aan De Historische Vereniging uit waardering voor de inzet van onze Vereniging op diverse terreinen. Het Bestuur van de HVOL wil graag zijn erkentelijkheid en dank aan de Heer A.J. Bokern postuum betuigen.

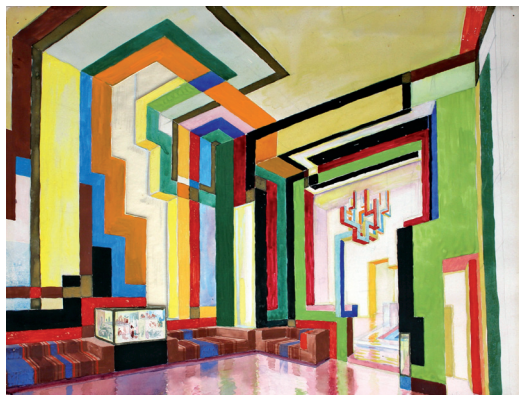
Schenking van Mevrouw Rowan-Haasnoot

Mevrouw Rowan-Haasnoot heeft op haar 80ste verjaardag aan haar gasten een bijdrage gevraagd voor HVOL. Het Bestuur heeft in dank een schenking ten bedrage van € 245,00 van haar mogen ontvangen.

HVOL is een het Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Het ANBI-nummer van HVOL is 8043119112. Uw schenkingen zijn daardoor in principe aftrekbaar voor de inkomstenbelasting als gift.

Kazimir Malevich, *Twee Figuren in een Landschap* (1931 – 32). Merzbacher Kunststiftung.

Wenzel Hablik, *zonder titel (Receptiehal)* (1924), Wenzel-Hablik-Stiftung, Itzehoe.

PETRA - Wonder uit woestijn

Rijksmuseum van Oudheden, 9 oktober 2013 t/m 23 maart 2014

De wereldberoemde tempels, koningsgraven en ruïnes van Petra's luxe villa's maken de tweeduizend jaar oude stad tot misschien wel de mooiste archeologische plek ter wereld. Met 150 topstukken is dit de grootste Petra-tentoonstelling die ooit in Nederland te zien was.

Blikvanger is het vele gedetailleerde beeldhouwwerk dat de stad sierde. Reliëfs met dieren- en plantenmotieven, portretten van goden, godinnen en fabel-

dieren, levensgrote beelden en sierlijk bewerkte zuilen staan opgesteld naast en tussen wand vullende fotografie van de mooiste plekken in Petra. Ook zijn er fresco's, fijn beschilderd aardewerk en een 3D-installatie die delen van de stad laat herrijzen. In een aparte zaal exposeert beeldend kunstenaar Gerti Bierenbroodspot

Temenospoort Petra

haar Petra-schilderijen, die ze maakte toen ze een decennium lang in Petra woonde en werkte. Petra was in de oudheid de hoofdstad van de Nabateërs, een van oorsprong nomadisch volk. Meer dan tweeduizend jaar geleden vestigden zij zich in het gebied wat nu Zuid-Jordanië, Zuid-Israël en Noord-Saoedi-Arabië is. Petra groeide uit tot een van de belangrijkste handelsknooppunten van het Nabije

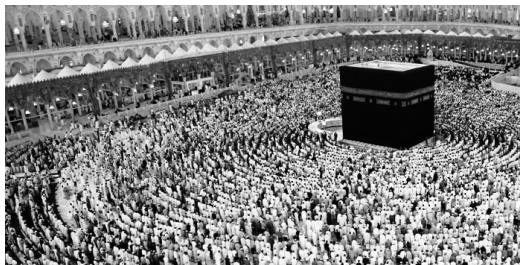
Oosten. De culturen en producten van de westerse wereld, het Verre Oosten en het Nabije Oosten kwamen hier samen. De handel in wierook en specerijen bracht de Nabateërs grote rijkdom. In 106 na Christus werd Petra door de Romeinen veroverd. Na twee verwoestende aardbevingen in 363 en 551 ver-

loor de stad haar leidende rol. De handelsroute liep voortaan via zee. Na de verovering door de Arabieren in 663 werd Petra verlaten en vergeten. Pas in 1812 werden de ruïnes ontdekt door de Zwitserse ontdekkingsreiziger Johann Ludwig Burckhardt. Sinds 1985 staat Petra op de Werelderfgoedlijst van UNESCO.

Verlangen naar MEKKA

De reis van de pelgrim

Rijksmuseum Volkenkunde Leiden, 10 september 2013 t/m 9 maart 2014

De Ka'ba in Mekka

Vanaf 10 september presenteert Rijksmuseum Volkenkunde een unieke tentoonstelling over de hadj, de bedevaart naar Mekka. Nooit eerder presenteerde een Nederlands museum een expositie van deze omvang over de indrukwekkende pelgrimstocht, waar jaarlijks miljoenen mensen vanuit de hele wereld aan deelnemen. Schitterende voorwerpen, persoonlijke verhalen en indringende reportages geven een alomvattend beeld van deze religieuze en rituele reis.

De stad Mekka in Saoedi-Arabië is alleen toegankelijk voor moslims, voor anderen is Mekka alleen bekend van foto's met stromen pelgrims rondom de heilige Ka'ba. Honderdduizenden inwoners van ons koninkrijk hebben de pelgrimstocht ooit gemaakt, vanuit Indonesië, Suriname en Nederland.

Voor een kwart van de wereldbevolking is Mekka de

plek waar je een keer in je leven geweest moet zijn. Wereldwijd richten gelovigen zich dagelijks met hun gebeden in de richting van de heilige stad. Jaarlijks gaan miljoenen pelgrims op bedevaart. Welk verlangen drijft deze pelgrims? Welke beproevingen komen ze tegen, welke loutering ondergaan ze? Welke rituelen vervullen ze? Welke onvergetelijke indrukken en ervaringen doen zij op, onderweg, ter plekke en na terugkomst? Aan de hand van persoonlijke verhalen en bijzondere objecten wordt in deze tentoonstelling een uniek persoonlijk inzicht geboden in een van de grootste spirituele, culturele en religieuze fenomenen van de wereld.

De bedevaart naar Mekka heeft eeuwenlang veel kunstenaars en vorsten geïnspireerd. Meer dan 250 unieke stukken zijn nu bijeengebracht, kunstvoorwerpen daterend van de tiende eeuw tot nu, van Indonesië tot Marokko, maar ook foto's van de Leidse wetenschapper Snouck Hurgronje, die als eerste Europeaan fotografeerde in Mekka.

Bij de tentoonstelling verschijnt de Nederlandstalige publicatie Verlangen naar Mekka – De hadj in honderd voorwerpen. Full colour geïllustreerd, 239 pagina's. ISBN: 9789078653431. Prijs: € 15,-. Uitgever: Heleen van Ketwich Verschuur, Amsterdam 2013. Te koop in de museumshop.

Leids Adres 150 jaar

Op 17 maart 2013 was het precies 150 jaar geleden, dat een groep Leidse fabrikanten een brief aan Koning Willem III stuurde om de misstanden in de kinderarbeid aan de orde te stellen.

Deze brief is onder de naam “Leids Adres” bekend geworden.

Twee weken daarvoor had de schrijver J.J. Cremer in het Haagse Diligentia zijn novelle Fabriekskinderen voorgedragen. Het zette de toon voor een publiek én politiek debat over de erbarmelijke arbeidsomstandigheden waarin kinderen moesten werken, resulterend in het befaamde ‘Kinderwetje’ van de liberaal Van Houten.

Het jubileum vormde de aanleiding om in het Museum De Lakenhal een middag te organiseren waar diverse sprekers het belang van het Leids Adres belichtten.

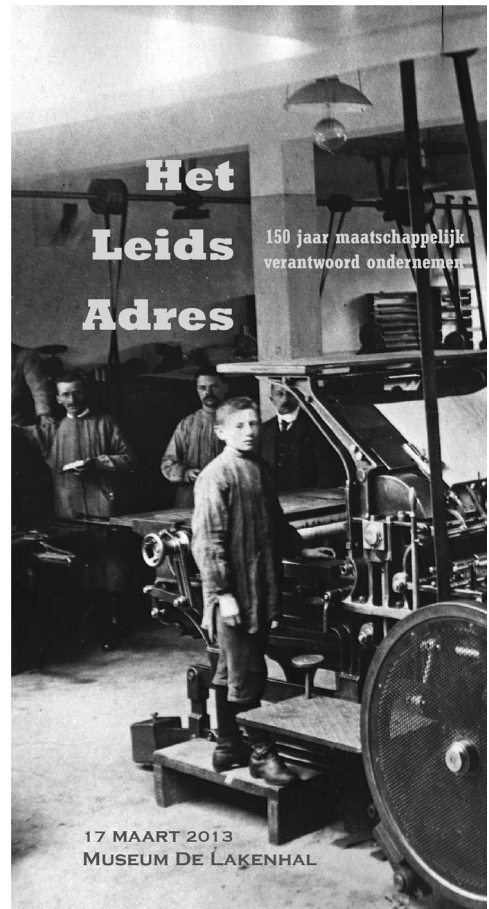
Een weerslag van deze middag wordt gegeven in het boek Het Leids Adres – 150 jaar maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Na een inleiding door Lakenhaldirecteur Meta Knol, betoogt Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Lodewijk Asscher dat het Leids Adres het startpunt vormde voor arbeidswetgeving in Nederland. Voormalig Randstadbestuurder Fred van Haasteren, initiatiefnemer van de herdenking, benadrukt de inbreng die ondernemers hierbij hadden. Historicus Cor Smit plaatst het Adres in de context van de 19de-eeuwse ‘nachtwakersstaat’. VNO-NCW-directeur Niek-Jan van Kesteren ziet de arbeidsregelgeving als een proces van constante aanpassing, waarvoor in Nederland altijd samenwerking tussen sociale partijen en overheid te vinden was. Vakbondsbestuurder Lodewijk de Waal ziet het ontstaan van deze regelgeving als uitvloeisel van de behoefte aan een level playing field en verbindt dat met de huidige internationale situatie.

Tot slot is de novelle van J.J. Cremer opgenomen. Over één zaak zijn alle betrokkenen het eens: Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, het

befes dat ondernemers maatschappelijke betrokkenheid moeten tonen, vormt nog altijd een bindende kracht in onze samenleving.

Het boek verschijnt in november bij Uitgeverij Ginkgo en is dan verkrijgbaar in de boekhandel voor € 12,- (ISBN 978 90 71256 28 8)

Sloop en nieuwbouw Heerema

Met het ontsteken van een vuurwerk start wethouder Pieter van Woensel op 8 juli jl. de bijna drie maanden durende sloop van de betonnen kolos van Heerema Marine Contractors, multinational in de olie- en gasindustrie op zee, aan de Vondellaan 47. Het kantoorgebouw wordt als eerste project in ons land duurzaam gesloopt volgens de Breeam-methode (Building Research Establishment Environmental Assessment Method). Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk materialen worden hergebruikt. Het nieuwe kantoor dat op dezelfde plek wordt gebouwd door hoofdaannemer

Wessels naast de al bestaande Heerema-gebouwen moet in 2015 klaar zijn. Het ontwerp van OPL-architecten wordt met 21.000 m² ruim twee keer zo groot als het gesloopte bouwwerk. Het biedt straks onderdak aan 1.250 medewerkers.

‘Ontzettend goed’

Tentoonstelling over aanwinsten van het archief van de 3 October Vereniging

Ter gelegenheid van de viering en herdenking van Leidens Ontzet werd op maandag 30 september een kleine tentoonstelling geopend bij Erfgoed Leiden (Boisotkade, Leiden) onder de titel ‘Ontzettend Goed’.

Centraal staan vier recente, bijzondere aanwinsten van het archief van de 3 October Vereniging:

1. Een antieke stoel die in 1874 geschonken werd aan Jan Goedeljee.
2. Vier eiken panelen.
3. Een gedreven koperen wandschaal.
4. Een film over leven en werk van wijlen Alex den Tonkelaar.

De tentoonstelling wordt aangevuld met foto's van Jan Goedeljee en met documenten en andere voorwerpen die gerelateerd zijn aan de vier aanwinsten. Gedurende de looptijd van de tentoonstelling (t/m 15 november) zal de film over Alex den Tonkelaar permanent vertoond worden.

Stoel

Goedeljee is tegenwoordig een geijkte naam als het gaat om de vroege foto's van en over Leiden en de inwoners van die stad. Jan Goedeljee was in de 19de eeuw in zijn stad bekend als fotograaf en zo is hij ook bekend gebleven.

Hij was echter ook in ander opzicht een bekende Leidenaar die maatschappelijk zeer actief was. Zo was hij o.a. betrokken bij de destijds zo belangrijke Maatschappij tot Nut van het Algemeen.

Vanuit 't Nut werd in 1874 het initiatief genomen om een standbeeld voor Burgemeester Van der Werf op te richten. Een

comité werd gevormd om fondsen te werven en Goedeljee nam daarin plaats. Het standbeeld werd na een lange in-

zamelings- en productieperiode onthuld in 1884 op de plaats waar het nog steeds staat. In 1874 ook werd het Ontzet van Leiden vanwege het 300-jarig jubileum van het Ontzet herdacht op uitvoeriger wijze dan toen gebruikelijk. Jan Goedeljee werd voorzitter van de Historische Optocht die de dag moest opsieren. Hij heeft die rol blijkbaar met groot succes vervuld, want hij kreeg uit dankbaarheid voor zijn voorzitterschap een cadeau aangeboden van de corporatiën die hadden meegewerkt aan de feeststoet: een stoel.

Deze stoel heeft een mooie geschiedenis is nu in de collectie van het Archief gekomen en vormt het middelpunt van de tentoonstelling.

Panelen

Vier eikenhouten panelen werden aan het Archief geschonken. Zij zijn een kopie, op kleiner formaat gesneden, van de vier bronzen plaquettes die aan de sokkel van Van der Werf zijn gehecht. De voorstellingen zijn kunstig en getrouw weergegeven in het hout van de panelen. Over de maker en de herkomst is weinig bekend, maar bewondering voor het verrichte handwerk is terecht. Wellicht hebben de vier panelen gediend als voorstelling-in-één, gezien de kennelijke onderlinge verbinding. Een datering is moeilijk, maar eind 19de eeuw/begin 20ste eeuw ligt wel in de rede. De panelen roe-

pen een gedachte op aan zeer nijvere en ervaren amateurs, volkskunst dus. Misschien helpt de tentoonstelling om de herkomst/maker vast te stellen.

Wandschaal

De koperen wandschaal met (later?) aangemonterde kandelaars lijkt een mooi voorbeeld te zijn van de wijze waarop eind 19de eeuw en later werk werd gemaakt van de herinnering aan de grote held van het Ontzet: Pieter van der Werf. Geen mooi stuk, maar wel een boeiend herinneringsobject: uniek of misschien toch in serie vervaardigd? Was dit al vroege ‘merchandising’, zoals er in die periode wel meer werd vervaardigd voor de Leidse bevolking? En ook hier: wie weet meer?

Film

Alex den Tonkelaar was de spreker in het Van de Werfpark tijdens de Koraalzang. Hij was de vóór-vóórlaatste in die rol. Twintig jaar lang sprak hij de almaar groeiende menigte toe en hij werd toegezongen: met aardigheid, maar ook met lichte spot. Wouter de Bruijne en André van de Tuijn (leden van LVSL) maakten uit het bestaande en nieuw materiaal een integer portret van deze bijzondere man die voortleeft in het nog steeds gezongen lied, waarin zijn naam de enige tekst vormt.

Nadere informatie: www.archiefleiden.nl

Nieuw recordbezoek monumentendagen

Ondanks het slechte weer op de zaterdagochtend trok de 26ste editie van de Open Monumentendagen Leiden op 14 en 15 september het recordaantal van 54.677 bezoekers. Grootste uitschieter was de Hortus Botanicus met 8.600 bezoekers, die daarmee ook het meest bezochte monument in ons land was. Het Academieggebouw en de Pieterskerk trokken beide 4.800 liefhebbers. In ‘De Keet’, de voormalige woning van architect Hendrik Johannes Jesse, aan de Rijnsburgerweg werden 1.163 bezoekers rondgeleid en moesten er tientallen teleurgesteld worden. Met als thema ‘Macht & Pracht’ werden in totaal 35 monumenten opengesteld en waren er circa 200 vrijwilligers in touw. Verder waren er onder meer demonstraties steenhouwen, brunchlezingen, een uitgebreid kinderprogramma met een speciaal op basisscholen verspreid gidsje en (koor)muziek in diverse monumenten. Het Regionaal Archi-

tecten Platform lanceerde samen met de organiserende stichting aan de vooravond de gratis app UAR (Urban Augmented Reality) voor Leiden. Een architectuurgids op de mobiele telefoon met info en foto’s van zo’n 150 (historische) gebouwen in de stad. Maar ook moderne architectuur zoals Nieuw Leyden en het Bio Science Park. Het bijzondere is dat je op de plek kunt zien hoe het er in het verleden uitzag en beelden worden getoond van het heden. Maar ook hoe het er in de toekomst mogelijk gaat uitzien en soms informatie over nooit gerealiseerde plannen. Aan de inhoud werd ook meegewerkt door Erfgoed Leiden en Omstreken en de Leidse Amateur Fotografen Vereniging. De promotie door onze vereniging in het Stadhuis – met een speciaal woord van dank voor de inzet aan Hetty en Rutger Veldhuijzen van Zanten – leverde 27 nieuwe leden op.

Het collectieplan van Museum De Lakenhal en het meerjarige project Restauratie & Uitbreiding van de monumentale Laecken Halle

Informatiemiddag op donderdag 31 oktober 2013, Museum De Lakenhal, Leiden

In 2014 start het meerjarige project 'Restauratie & Uitbreiding van Museum De Lakenhal'. De monumentale Laecken Halle uit 1641 huisvest het museum sinds de oprichting in 1874 en is als hoogtepunt van de Hollandse Renaissance een belangrijk Rijksmonument. De eerste prioriteit van het project is dan ook de hoogwaardige restauratie van het interieur en exterieur van het 17de-eeuwse pand. Daarnaast zal een nieuw te bouwen tentoonstellingszaal ruimte creëren voor tijdelijke presentaties. Aangevuld met gastvrije ontvangstruimtes voor het publiek, een eigen restaurant en een volwaardige museumwinkel biedt het verbouwingsplan een toekomstvisioen om naar uit te kijken!

het publiek gebracht. Hierover vertelt junior-conservator Kunstnijverheid Prosper de Jong.

Aanmelden

Iedereen is van harte uitgenodigd om aanwezig te zijn op deze informatieve middag in Museum De Lakenhal. Meer informatie

vindt u op de website van de erfgoedkoepel:

<http://www.oudleiden.nl>.

Voor vragen en aanmelden stuurt u een e-mail naar pr@lakenhal.nl. U kunt ook telefonisch contact opnemen via 071-5165360.

Tijdens een bijeenkomst op donderdag 31 oktober praat directeur Meta Knol u bij over de stand van zaken rondom het project Restauratie & Uitbreiding. Ook vertellen leden van de museumstaf over de manier waarop het collectieplan aan deze ontwikkelingen aangepast wordt. Zo krijgt de geschiedenis van de lakennijverheid ruim baan in het vernieuwde museum. Hierover vertelt conservator Geschiedenis Jori Zijlmans. Ook de geschiedenis van het gebouw zelf, misschien wel het belangrijkste collectiestuk, wordt in de toekomst duidelijker onder de aandacht van

Lakenhal topstuk het Laatste Oordeel van Lucas van Leyden

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Retouradres: HVOL
Postbus 917, 2300AX Leiden

Coördesign

H B K

HVOL BEDRIJFSLEDEN

Architectenburo Boter | Verheijen
Van Cleef Holding Leiden B.V.
De Clercq advocaten en belastingadviseurs
CONSERF - Monumentenzorg
Coördesign BV
Diaconessenhuis Leiden
HBK Belastingadviseurs & Accountants
Hoogheemraadschap van Rijnland
Restaurant Engelbertha Hoeve
Geelkerken en Linskens, advocaten
Motorhuis Holding B.V.
Rijksmuseum voor Volkenkunde
Regionaal Opleidingen Centrum Leiden (ROC)
De Ruyter de Wildt & De Vroom advocaten
Stichting Leidse Studentenhuisvesting
Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel
Teekens Karstens advocaten en notarissen
Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid

